

การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และเศรษฐกิจ ของสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซีย

วิมล ชีระภาพพันธ์ และเชียรชัย อารยะรัตน์^{*}

ระบบสังคมนิยม (Socialism) ซึ่งถือกำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ วิ.ไอ.เลนิน (V.I.Lenin) โค่นอำนาจพระเจ้าซาร์ แห่งสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตได้สำเร็จเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 1917 โดยสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตมีการวางพื้นฐานการเมือง และเศรษฐกิจบนแนวความคิดของ มาร์กซ์ – เลนิน โดยการที่จะให้คนในสังคมมีความเสมอภาคกัน โดยให้ทุกคนมีกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเท่ากัน มาร์กซ์กล่าวว่าเราไม่สามารถแบ่งสรรปันส่วนเกี่ยวกับความมั่งคั่งในเรื่องของกรรมสิทธิ์ ดังนั้นมาร์กซ์จึงเสนอแนวทางคือ ไม่ให้ทุกคนมีปัจจัยการผลิตโดยที่ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นของรัฐหมดเพื่อจำกัดกรรมสิทธิ์จะไม่มีชนชั้น เมื่อมีชนชั้นเดียวจึงจะทำให้เกิดความเสมอภาค เพราะเมื่อไม่มีชนชั้นก็ไม่มีอำนาจ ดังนั้นรัฐจึงเป็นเครื่องมือของเผด็จการทางชนชั้น สหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตโดยเลนินได้นำเอาหลักการนั้นมาปฏิบัติในสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต เพื่อต้องการให้คนทุกคนเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม และได้ขยายผลเกิดรัฐสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกและสาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง จนกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างระบบ

เศรษฐกิจทุนนิยม (Capitalism) ที่มีประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ กับระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมที่มีสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตเป็นผู้นำ และถือได้ว่าเป็นความขัดแย้งที่ยาวนานถึง 74 ปี ต่อมาในปี ค.ศ. 1991 (25 ธันวาคม 1991) กอร์บาชอฟ (Gorbachev) ได้ประกาศลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีพร้อมทั้งประกาศยกเลิกสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตอย่างเป็นทางการและมีการประกาศให้จัดตั้งเครือจักรภพรัฐอิสระ (The Common Wealth of Independent States) ขึ้นซึ่งก็หมายถึงการล่มสลายของสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตที่ได้รับการสถาปนาขึ้นมาในปี ค.ศ. 1917 และเกิดเป็น 15 สาธารณรัฐ

สาเหตุที่ทำให้สหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตล่มสลายนั้นก็เพราะปัญหาเศรษฐกิจที่เรื้อรังมานาน และทวีความรุนแรงมากขึ้นในปี ค.ศ. 1990 ตลอดจนภาวะขาดแคลนอาหารอย่างรุนแรงในสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต จนต้องขอความช่วยเหลือจากนานาชาติ อีกทั้งปัญหาทางสังคมและปัญหาทางการเมืองที่มีกลุ่มอภิสิทธิ์ชนเกิดขึ้นสร้างความไม่พอใจให้กับสังคม ดังนั้นในบทความนี้จะขอเสนอเกี่ยวกับแนวโน้มนโยบายเศรษฐกิจที่สำคัญของ

^{*} อาจารย์คณะบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

^{**} อาจารย์พิเศษคณะบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตก่อนที่นำพาไปสู่การล่มสลายในปี ค.ศ. 1991 ตลอดจนปัญหาวิกฤตที่กำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้

หลังจากที่ วี.ไอ.เลนิน ได้โค่นอำนาจพระเจ้าซาร์ โดยมีพรรคบอลเชวิค (Bolsheviks) เป็นแกนนำมวลชน และมุ่งไปสู่การจัดตั้งอำนาจรัฐเผด็จการชนชั้นกรรมาชีพและชาวนาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขจัดเงื่อนไขของการผลิตที่มีการเอารัดเอาเปรียบในสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตโดยอาศัยแนวทางของสงครามคอมมิวนิสต์ (War Communism) ซึ่งมีสาระสำคัญคือ เรียกเก็บผลิตผลทางการเกษตรที่เป็นส่วนเกินจากการบริโภค แต่ยังคงรักษาระบบตลาดที่เชื่อมโยงระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับภาคเกษตรกรรมไว้ โอนกิจการทางเศรษฐกิจที่ไม่ใช่ภาคเกษตรเข้ามาเป็นของรัฐ ยกเลิกการค้าเอกชน ยกเลิกการใช้เงินตราในการแลกเปลี่ยนโดยใช้สิ่งของต่อสิ่งของ (Barter System) และการแบ่งส่วนในรูปโควตา ซึ่งผลจากการใช้ War Communism นั้นทำให้เศรษฐกิจที่อยู่ในภาวะที่ตกต่ำอยู่แล้วเกิดความเสียหายมากขึ้น จนเกิดวิกฤตการณ์เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคจนทำให้พรรคบอลเชวิคยกเลิกนโยบายดังกล่าวและประกาศนโยบายใหม่คือ นโยบายเศรษฐกิจแผนใหม่ (New Economic Policy : NEP) ในช่วงปี ค.ศ. 1921 - 1928 โดยมีสาระสำคัญคือ ภาคอุตสาหกรรมมีการเร่งรัดการผลิตอย่างรวดเร็ว ส่วนภาคเกษตรกรรมก็ใช้ระบบนารวม (Collective Farm) และมีการเก็บภาษีเกษตรกรรมโดยเก็บผลผลิตที่เหลือจากการบริโภค การเก็บภาษีในลักษณะนี้เป็นการเริ่มใช้ระบบ

ตลาดและเกษตรกรรมมีสิทธิเสรีภาพในการผลิตของตนให้กับใครก็ได้ นับว่ามีการเปิดตลาดอย่างเสรีและมีการแข่งขันกัน ส่วนการลงทุนขนาดใหญ่นั้นยังคงเป็นของรัฐอยู่ แต่ให้อิสระในการซื้อวัตถุดิบและค้าขายผลผลิตด้วยตนเองในธุรกิจขนาดเล็ก ซึ่งก็ทำให้เกิดนายทุนขึ้น ตลอดจนมีการรื้อฟื้นระบบเงินตราขึ้นมาใหม่และจัดตั้งธนาคารแห่งชาติขึ้นเพื่อควบคุมทางการเงิน แต่ต่อมาพรรคบอลเชวิคเห็นว่า NEP เป็นนโยบายที่ประนีประนอมมากเกินไปและอาจจะทำให้เศรษฐกิจถูกรอบงาโดยชาวนาที่ร่ำรวยหรือพ่อค้าคนกลาง ดังนั้นจึงประกาศยกเลิกนโยบายดังกล่าวและเข้าสู่สมัยครุสชอฟ (Khrushchev) ที่มีการเปลี่ยนแปลงบางประการที่สำคัญคือ ให้มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจจากส่วนกลางมาให้กับส่วนท้องถิ่น โดยได้มีการจัดตั้ง Govnarkhoz (The Regional Councils) ขึ้นในท้องที่ต่าง ๆ จนมีผลทำให้เกิดลัทธิท้องถิ่นนิยมขึ้น และต่อมาเข้าสู่สมัยเบเรสเนฟ (Brezhnev) ที่พยายามให้มีการปฏิรูประบบเศรษฐกิจ แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นในช่วง ค.ศ. 1985 ก็มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้นในสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต โดยการนำของกอร์บาชอฟ (Gorbachev) ที่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายของสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่รู้จักกันในชื่อ นโยบายปฏิรูปเปเรสตรอยก้า (Peres - Troika) และนโยบายเปิดกว้างเสรีกลาสโนสต์ (Glasnost) ซึ่งในบทความนี้จะขอเสนอถึงหลักการพื้นฐานของนโยบายปฏิรูปเปเรสตรอยก้าที่สำคัญคือ

1. เปเรสตรอยก้า หมายถึง การจัดการกระบวนการของความอับนึ่ง ทำลายกลไกห้ามล้อ สร้างกลไกที่วางใจได้และมีประสิทธิภาพสำหรับการเร่งความก้าวหน้าทางด้านสังคมและเศรษฐกิจตลอดจนให้พลังเคลื่อนไหวแก่มันมากขึ้น

2. เปเรสตรอยก้า หมายถึง ความคิดริเริ่มของมวลชน มันคือการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างรอบคอบ เช่นเดียวกับการพัฒนาการปกครองตนเองแบบสังคมนิยม การส่งเสริมความคิดริเริ่มและความเพียรพยายามในทางสร้างสรรค์ระเบียบวินัยที่ปรับปรุงดีขึ้น เปิดกว้างมากขึ้น มีการวิพากษ์วิจารณ์และวิจารณ์ตนเองในทุกส่วนทุกปริมณฑลของสังคม มันคือความเคารพสูงสุดต่อปัจเจกชนและคำนึงถึงศักดิ์ศรีของบุคคลอย่างเต็มที่

3. เปเรสตรอยก้า หมายถึง การเร่งทวีความเติบโตของเศรษฐกิจสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต ให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นรอบด้าน คือการฟื้นฟูและพัฒนาหลักการการรวมศูนย์อย่างเป็นประชาธิปไตยในการบริหารเศรษฐกิจของชาติคือ การนำเอาวิธีการทางเศรษฐกิจมาใช้โดยทั่วไป ยกเลิกการจัดการด้วยการสั่งการ และด้วยวิธีการปกครองแล้วส่งเสริมการคิดประดิษฐ์และความริเริ่มแบบสังคมนิยมโดยถ้วนทั่ว

4. เปเรสตรอยก้า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงอย่างเด็ดเดี่ยวไปสู่วิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ คือความสามารถที่จะให้พื้นฐานที่เป็นวิทยาศาสตร์อย่างมั่นคงแน่นอนหนาสำหรับความคิดริเริ่มใหม่ทุกอย่าง มันหมายถึงประสานผลสัมฤทธิ์ต่าง ๆ ของการปฏิบัติ

ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ากับการเศรษฐกิจที่มีการวางแผน

5. เปเรสตรอยก้า หมายถึง การถือความเป็นเอกในการพัฒนาในด้านสังคม ซึ่งมุ่งเพื่อสนองความต้องการของประชาชนต่อการดำรงชีวิตและการทำงานที่ดีให้ดียิ่งกว่าที่เคยเป็นมา รวมทั้งความต้องการพักผ่อนหย่อนใจที่ดี การศึกษาและการดูแลสุขภาพอนามัยที่ดี หมายถึงความเอาใจใส่ห่วงใยอย่างไม่หยุดหย่อนต่อสมบัติทางวัฒนธรรมและทางจิตใจต่อวัฒนธรรมของทุกปัจเจกชนและของสังคมโดยรวม

6. เปเรสตรอยก้า หมายถึง การจัดการบิดเบือนจริยธรรมแบบสังคมนิยมให้หมดไปจากสังคม หมายถึง การปฏิบัติตามหลักการแห่งความยุติธรรมในสังคมอย่างเสมอต้นเสมอปลายหมายถึงความเป็นเอกภาพระหว่างคำพูดกับการกระทำระหว่างสิทธิกับหน้าที่ มันคือการยกย่องการทำงานอย่างซื่อสัตย์อย่างมีคุณภาพสูง การขจัดแนวโน้มการปรับค่าจ้างให้เท่ากันและขจัดสิทธิเอาแต่บริโภค นอกจากการใช้นโยบายปฏิรูปเปเรสตรอยก้าแล้วยังมีการใช้นโยบายกลาสโนสท์

แต่อย่างไรก็ตามในการใช้นโยบายปฏิรูปเปเรสตรอยก้าของสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตก็ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะมีสาเหตุมาจาก

1. การต่อต้านการปฏิรูปจากผู้มีอำนาจการเมืองระดับสูง
2. การต่อต้านจากข้าราชการระดับบนและระดับกลาง
3. การต่อต้านจากประชาชน เช่น การประท้วงนัดหยุดงานจากกรรมกรอยู่บ่อย ๆ

4. ความรุนแรงของภาวะเงินเฟ้อ จะเป็นตัวเร่งให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจและต้องการปฏิรูป

5. การขาดสถาบันทางเศรษฐกิจที่จะรองรับระบบตลาดไม่ว่าจะเป็นตลาดเงิน ตลาดทุน

6. ความไม่สงบเรียบร้อยภายในประเทศ

7. ความไม่สงบเรียบร้อยในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูปเศรษฐกิจในประเทศยุโรปตะวันออก

จากสิ่งดังกล่าวข้างต้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่เกิดขึ้นภายในสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตเท่านั้นที่เป็นสิ่งที่นำไปสู่การล่มสลาย แต่ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า ยังมีปัจจัยภายนอกที่เป็นตัวผลักดันที่ทำให้สหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตไปสู่การล่มสลายคือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุโรปตะวันตกจากการบูรณาการยุโรปที่ทำให้เกิดการรวมยุโรปไว้ภายใต้ระบบเศรษฐกิจเดียวกัน อันเป็นผลมาจากการประชุมตกลงระหว่างประเทศที่ Maastricht ในปี ค.ศ. 1989 เป็นสัญญาณของความพยายามที่สร้างสรรค์มุ่งหน้าไปสู่การรวมเป็นสหภาพยุโรป และนำไปสู่การรวมทางการเมืองและการเงินในอนาคต เป็นปรากฏการณ์ที่กระตุ้นให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุโรปตะวันออกและสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต เพราะในขณะนั้นยุโรปตะวันออกกำลังเผชิญกับปัญหาภายในประเทศ และต้องการได้รับความช่วยเหลือจากประเทศในทางตะวันตก ดังนั้นจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นและในเวลานั้นก็เกิดการรวมเยอรมันเข้าด้วยกัน

ตลอดจนเยอรมันตะวันตกก็ได้พยายามให้การสนับสนุนการเจรจาของพจนมีการกล่าวกันว่า เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการล่มสลายของสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต

หลังจากที่มีการล่มสลายของสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตแล้ว จะพบว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจากระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมไปสู่ระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมแบบตลาด (Social Market) คือ พยายามที่จะรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจโดยส่วนรวมคือการใช้นโยบายการเงิน (Monetary Policy) และนโยบายการคลัง (Fiscal Policy) เพื่อทำให้ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพหมายถึง ป้องกันปัญหาเงินเฟ้อที่จะต้องเกิดขึ้นจากผลของการที่รัฐบาลปล่อยให้ราคาสินค้าและบริการปรับเปลี่ยนได้ตามกลไกตลาด ซึ่งจะสังเกตเห็นได้จากสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซีย (ในบทความต่อจากนี้จะขอใช้คำว่าสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซีย แทนคำว่าสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตที่กล่าวมาก่อนในช่วงแรกเพราะในส่วนนี้เกิดการล่มสลายและเกิดเป็นเครือจักรภพรัฐอิสระ) โดยการนำของเยลซินต์ (Yeltsin) ได้ประกาศให้ราคาสินค้าลอยตัวตั้งแต่วันที่ 2 มกราคม ค.ศ. 1992 และในเวลานั้นก็มีรัฐอิสระอื่น ๆ เช่นสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตยูเครน สาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตเบลารุสเซีย ดำเนินการเช่นเดียวกัน นอกจากนั้นยังมีการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนอย่างเป็นทางการคือ 100 รูเบิลต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐ (แต่ไม่สามารถใช้อัตราดังกล่าวได้เนื่องจากปัญหาภายในประเทศที่มีค่อนข้างมากจึงทำให้ไม่สามารถรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนได้) อีก

ทั้งมีการปรับเปลี่ยนการใช้นโยบายด้านการคลังคือ ลดการขาดดุลการคลัง รวมถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างวิสาหกิจ

แต่อย่างไรก็ตาม หลังจากการล่มสลายของสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตเกิดขึ้นแล้วและกลายมาเป็น 15 รัฐอิสระนั้น จะพบว่าในส่วนของสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซียเองก็เผชิญกับปัญหาต่าง ๆ มากมายในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมาโดยรัฐบาลไม่สามารถดำเนินแนวทางการปฏิรูประบบเศรษฐกิจแบบตลาดได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งไม่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือทางการเงินได้เพราะเกิดปัญหาในสถาบันการเงินต่าง ๆ อีกทั้งความเปราะบางทางเศรษฐกิจภายในประเทศเองที่ส่งผลให้ต้องประสบกับภาวะความผันผวนทางการเงินในช่วงปลายปี ค.ศ. 1997 โดยค่าเงินรูเบิลได้อ่อนตัวลงถึงร้อยละ 50 และยังมีประเด็นของการขาดดุลงบประมาณจำนวนมากเนื่องจากรัฐจัดเก็บภาษีได้น้อย อีกทั้งประเด็นของภาระดอกเบี้ยที่จะต้องจ่ายคืนให้กับต่างประเทศจากประเด็นต่าง ๆ ทำให้มีการเข้าโจมตีค่าเงินรูเบิลในช่วงที่ผ่านมาจนทำให้สาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซียต้องนำเงินทุนสำรองระหว่างประเทศออกมาปกป้องค่าเงินรูเบิล ซึ่งทำให้เงินทุนสำรองระหว่างประเทศอยู่ที่ประมาณ 14.6 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ เป็นผลทำให้นักลงทุนต่างชาติเกิดความไม่เชื่อมั่นต่อสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซีย ส่งผลให้ค่าเงินรูเบิลอ่อนตัวลงอย่างมากในช่วงที่ผ่านมา จนทำให้ธนาคารแห่งชาติประกาศขึ้นอัตราดอกเบี้ยถึงร้อยละ 150 เพื่อปกป้องการเก็งกำไรจากค่าเงินรูเบิลพร้อมทั้งประกาศพักชำระหนี้ต่างประเทศเป็นเวลา 90

วัน (17 สิงหาคม - 14 พฤศจิกายน 1998) และขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงินเป็นครั้งที่ 2 จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) เพราะในช่วงเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมาทาง IMF ได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซียแล้วในวงเงินประมาณ 22.6 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ เพราะสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซียเองยังคงมีปัญหภายในที่ต้องรีบแก้ไขไม่ว่าจะเป็นระบบภาษี การชำระหนี้ เงินเดือนที่ค้างจ่ายให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งสร้างความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก ตลอดจนปัญหาการเมืองภายในประเทศ ฉะนั้นจึงทำให้ต้องขอรับความช่วยเหลือครั้งที่ 2 จาก IMF อีกครั้ง ทาง IMF ก็ให้ความช่วยเหลือแก่สาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซีย แต่คงต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่จะต้องดำเนินการปฏิรูประบบเศรษฐกิจสังคมนิยมแบบตลาดต่อไป เพราะถ้าหากสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซียหันกลับไปใช้ระบบเศรษฐกิจแบบเดิม คงจะสร้างความตื่นตระหนกให้กับนานาประเทศทางกลุ่มตะวันตกเป็นอย่างมาก เพราะสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซียยังมีอิทธิพลที่สำคัญ ต่อกลุ่มประเทศมุสลิมในย่านตะวันออกกลาง อาจนำมาซึ่งปัญหาในด้านการทหาร นอกจากนั้นยังอาจเป็นการก่อวิกฤติเศรษฐกิจไปทั่วโลก เพราะในขณะนั้นโคลัมเบียซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศละตินอเมริกาก็ประกาศลดค่าเงินแล้ว (3 กันยายน 1998) ซึ่งหากปล่อยให้อีกวิกฤติในสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซียดำเนินต่อไป จะส่งผลกระทบต่อ

กลุ่มประเทศในละตินอเมริกา และอาจมีผลเสียอย่างรุนแรงไปถึงกลุ่มประเทศในแถบตะวันตก และในขณะเดียวกันนั้น การเมืองของสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซีย ก็มีการเปลี่ยนแปลงมาตลอดซึ่งในเวลานั้นเอลชินต์ก็มีการปรับเปลี่ยนตัวนายกรัฐมนตรีหลายคน จนทำให้การบริหารจัดการประเทศติดขัด โดยเฉพาะเรื่องการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และในช่วงปลายปี ค.ศ. 1999 เอลชินต์ได้โจมตีสาธารณรัฐเชชเนียอย่างหนักจนทำให้ประเทศกลุ่มตะวันตกประกาศคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจอีกครั้ง อีกทั้งชะลอความช่วยเหลือทางการเงินตามทีสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซียได้ขอจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ทำให้ปัญหาเศรษฐกิจตกอยู่ในภาวะวิกฤตคือ ค่าเงินรูเบิลลดลงเหลือ 27 รูเบิลต่อดอลลาร์สหรัฐ เงินทุนสำรองระหว่างประเทศอยู่ที่ประมาณ 11.5 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ตลอดจนปัญหานี้ส่นต่าง

ประเทศที่มีมูลค่าสูงถึง 150.0 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ทำให้สาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซียเกิดปัญหาขึ้น และในที่สุดเอลชินต์ก็ตัดสินใจประกาศลาออกจากการเป็นประธานาธิบดี (30 ธันวาคม 1999) ฉะนั้นสิ่งที่น่าติดตามในสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซียก็คือ การแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหาทางการเมือง ซึ่งในความเห็นของผู้เขียนคิดว่า ปัญหาวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหาทางการเมือง ซึ่งในความเห็นของผู้เขียนคิดว่า ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจจะได้รับการแก้ไขก็ต่อเมื่อได้มีการแก้ไขปัญหาทางการเมืองก่อน ซึ่งตามกำหนดการการเลือกตั้งประธานาธิบดีที่จะมีในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2000 ที่จะถึงนี้ คาดว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ซึ่งจะมีผลต่อเศรษฐกิจของสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซียด้วย

ตารางที่ 1 ดัชนีสำคัญทางเศรษฐกิจของสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซีย

ปี	อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (ร้อยละ)	อัตราเงินเฟ้อ (ร้อยละ)
2539	-5.0	47.6
2540	0.8	11.0
2541	-4.6	84.4
2542*	-2.5	30 – 50.0
2543**	1.5	30.0

ที่มา : IMF

หมายเหตุ : * ตัวเลขประมาณการ

** ตัวเลขคาดการณ์

บรรณานุกรม

- กนกศักดิ์ แก้วเทพ. ระบบเศรษฐกิจเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- กาญจน์ พลจันทร์ และทวี หมื่นนิกร. เอกสารการสอนวิชาเศรษฐกิจไทยและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ : ระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมแนวลัทธิมาร์กซ์-เลนิน. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2540.
- เกษม อัมฉาสัย. "วลาดิมีร์ ปูตินอาจได้เป็นประธานาธิบดีรัสเซีย," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 46, 32 (9 – 15 มกราคม 2543) :
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. เปเรสตรอยก้า จุดเปลี่ยนของเศรษฐกิจการเมืองโซเวียต. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์, 2533.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. ระบบเศรษฐกิจเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- Schnizer, Martin C. : **Comparative Economic Systems**. [n.p.] : South Western Public, 1994.